

TERCİH

Uğur Demircan

- Önce biraz kar serpiştirdi, zorlanarak açılan camlı kapıdan içeri buz gibi rüzgârla birlikte. Ardından da hâkî paltosunun yakaları arasında kaybolmuş gibi görünen genç bir adam girdi aceleyle. Acelesinin hem bir an evvel ısınmak hem de içeridekileri üşütmemek için olduğunu bir tek kendi biliyordu. Dışarıdaki soğuk inanılmazdı onun için. Bir haftadır buradaydı ama hâlâ alışamıyordu. Çok zaman önce bir kez yaz ortasında geldiği Ankara'nın kışının bu kadar soğuk olabileceğini tahmin bile etmemişti.

İçeri girince yaptığı ilk iş, sobaya yaklaşmak oldu herkes gibi. Üzerinde biriken karları silkeledi, etrafa sıçratmamaya özen göstererek. Hızlı göz hareketleriyle çevresine bakındı. Az evvel gayri ihtiyari şekilde kapıya ve onun üzerine yönelmiş bakışlar, kendi masalarına dönmüştü artık. Kaldıkları yerden devam ediyordu insanlar oyunlarına. Kalabalık, sıcak ve dumanlı bir kahvehaneydi burası.

Biraz ısındığını düşünmeye başladığında bakışlarıyla boş bir sandalye aramaya koyuldu. Çoğu masanın dört yanı da doluydu. Hatta yancıları bile vardı birer ikişer. Sadece karşı köşedeki küçük televizyonun altında, masalardan bağımsız iki sandalye gördü; birinde yaşlıca bir adam oturuyordu, biri boştu.

Duvardaki standına sabitlenmiş televizyonda kimsenin dinlemediği bir uzman konuşuyor, altındaki yazıda da 'Ekonomik Kriz' cümlesi yanıp sönüyordu. Adama selam verip yanındaki sandalyeye oturdu. Bir süredir hareketlerini yan gözle takip eden ocakçıya işaret parmağını göstererek bir çay istedi. O da hafif bir baş işaretleriyle anladığını belli etti. Sanki yıllardır tanışıyorlarmışçası-

na anlayıvermişti işaretini adam. Ne kolaydı aslında bazı şeyler. Bir işaret yetmişti işte. Keşke her şey bu kadar kolay olabilseydi hayatta.

“Diploma tamam. İkametgâh, temiz kâğıdı tamam. Altı fotoğraf... Yeni çekilmiş değil mi bunlar?”

“E..evet, yenidir”

Binanın dışında iki tur dönüyordu üç saattir beklediği kuyruk. Dizlerinde derman kalmadığını düşündüğü bir zamanda da sıra gelmişti. Bir hafta önce, kim bilir hangi amatör küme takımının maçlarının oynandığı ufak bir stadyumda, yazılı sınav yapmışlar; şimdi de mülakata çağırılmışlardı.

“Bazı kurumlar işe aldıktan sonra istiyor bunları? Siz neden şimdi alıyorsunuz?”

“Kurumumuzun uygulaması böyle. Bize ne emredilirse onu yapıyoruz.”

Birkaç sıra arkadaki biri sormuştu bu soruyu ama cevap onu susturmaya yetmişti. “İşe alınmazsak geri verecek misiniz?” diye sormayı da düşünmüştü belki ama işsizliğin verdiği acizlikle bu kadarını sorabilmesi bile bir cesaret işiydi ne de olsa. Kendilerine ne söylense yapmaya ne yöne istense gitmeye hazır mütevekkil bir kuyruğun; bu sessiz, ruhsuz ve itaatkâr yılanın eklemelerinden biriydi alt tarafı.

Garson yoktu galiba, ocakçı kendi getirdi çayı. İçinde pijamalarının olduğu manifaturacı çantasını iki ayağının arasına bırakıp çayı aldı. İlk yudumu içinceye kadar üşüdüğünü fark edememişti. Titredi. Belli ki soğuk içine işlemişti. Kar başlamasına rağmen ayazı kırılmamıştı havanın.

İçtikçe ısınmaya, ısındıkça çevresini incelemeye başladı. Tam üstündeki, boğuk sesiyle rahatsızlık veren televizyonun kime çalıştığı belli değildi; kimse izlemiyordu zaten. Masalarda okey ve iskambilin adını bilmediği değişik şekilleri oynanıyor, sigara dumanı ve ocak buharından âdeta göz gözü görmüyordu. Kahvehanenin camları da tamamen buharla kaplandığından dışarıya ait hiçbir emare görüleliyordu. Çevresindeki soğuk ve hareketli şehirden tümüyle farklı, bağımsız bir şehirdi şimdi burası. Sakinleri ise gerçek manada sakinler ve çay içip oyun oynamak haricinde başkaca bir işleri yok gibiydi.

Çantasını sol kolunun altına kıştırıp kendisine uzatılan formu almış, bankonun üstündeki spiral kordonlu kalemin uzanabildiği bir boşluk bulunca da doldurmaya başlamıştı. Yan yana bir sürü genç, bıkkın, bezgin ama yine de umutla dolduruyorlardı saman kâğıdından formlarını eski ahşap bankoda. Siyah üstüne gri yazılı naylon çanta kolunun altından biraz kay-

sa da dirseğiyle sıkıştırarak yazmaya devam etmiş ve tamamlamıştı formu. Uzattığı memur, “Sonuç listesi kapıya bugün asılacak. Takip edersiniz.” demişti ona ve diğerlerine biraz da bağırarak.

Sabahın kör karanlığında girdiği kuyruk nihayete ermiş, evrakları teslim ettikten sonra -adına mülakat dedikleri- hepi topu iki dakika süren ve sadece boyunu, endamını gösterip konuşma namına da sadece adını söyleyip çıktığı bir görüşme yaşamış, geriye de sonucunu beklemek kalmıştı sadece. Pijamalarını koyduğu çantayı öbür eline alıp dışarı çıkmıştı. Bir haftadır kaldığı akraba evine dönmeyecekti artık. Buradan sonuç alınca, ilk otobüse binip evine dönecekti. Telefon kartını makine yutmuştu ya, kontrollüden arardı otogara varınca. Şimdi, vakit geçirebileceği bir yer bulmalıydı. Zira soğuk hava yeterli değilmiş gibi, bir de kar başlamıştı. Ana caddeye çıkan sokaklardan birinde bu kahvehaneyi görünce de dalmıştı içeri.

İçeride vakit öldüren adamların saçından bıyığına, kazağından gözlüğüne neredeyse her şeylerini; sonra yeşil çuha masa örtülerinin üstündeki çakmak, sigara, kül tablası, çetele kâğıtları gibi bilumum ıvır zıvrığı; duvarlardaki esnaf takvimlerini ve şehir manzaralı solgun panoları; hatta ocaktaki çaydanlık ve bardakları bile etraflıca incelemiş ama yanı başında oturan adama bakmamış olduğunu hayretle fark etti. İkinci çayı geldiğinde dönüp baktı. İhtiyar adam deminden beri heykel gibi hareketsiz duruyordu aslında. Belki de o yüzden unutmuştu onu. Bacak bacak üstüne atmış, doğru karşıya bakıyordu adam. Kır saç sakalı birbirine karışmış, üstü başı perişan biriydi. Bitpazarından ayrı zamanlarda toplanmış görünen birbirinden ilgisiz gömlekleri, ceketleri üst üste geçirivermişti soğuktan korunmak için. Keçe pantolonunun altındaki botların ilk sahibi ise bir Kore gazisi olmalıydı. O an aklına geldi; mahallenin delisiydi galiba bu adamcağız.

Adam da onun baktığını fark etti sonunda; döndü:

“Merhaba.” dedi kırçilli kaşlarının altındaki gözlerini dikerek. Donuk bakışları garip şekilde insanın içine işliyordu. Gözleri öbür dünyadan bakıyordu.

“Merhaba amca. Çay içer misin, söyleyeyim mi sana da?”

“İçmem, sağ olasın.”

Başkaca bir şey gelmedi aklına söyleyecek. Tam önüne dönüyordu ki adam, müstehzi bir ifadeyle sözlerine devam etti:

“İçerim deseydim, böyle olmayacaktı bak. Kabul edişim hoşuna gidecekti, bana hemen bir çay söyleyecektin! Sonra çayı içerken muhabbet edecektik dereden tepeden. Laf lafı açacaktı. Hatta sen bana, sevdiğin o esmer kızdan bahsedecektin belki ama içmem deyince önüne döndün, muhabbet başlamadan bitti, değil mi?”

Şaşırdı. Böyle pejmürde bir ihtiyardan duymayı hiç ummadığı uzun cümlelere mi şaşırmalıydı, eğitilmiş bir insan gibi duru, akıcı konuşmasına mı yoksa -hatta en tuhaf olanı- sevdiği kızdan bahsedişine mi kendi de bilmiyordu.

“Vallahi yani...”

“Yanisi bu adam benim sevdiğim kızını nerden biliyor, diyeceksin değil mi?”

“Evet. Ne diyeyim bilemedim.”

“Ben söyleyeyim, öncelikle adım Rıza. ‘Amca’ya gelince bana kardeş bile diyebilirsin çünkü ben daha yirmi beş yaşımıdayım!”

Ya kalacaktı ya gidecekti. İkisinin ortası olmayacaktı. Ya gidip girecekti bu Ankara’daki işe ya da kalıp sevdiğine sahip çıkacaktı. Günleri, haftaları bu ikilem ortasında geçmişti. Sevdiceği, Leyla’sı, “kal” diyordu ona. Aşkın bencilliğiyle diyordu belki de. Gerçekleri düşünmeden diyordu. Kalmayı o da isterdi ama kalınca yapabilecek bir işi yoktu; şehri imkânsızlıklar, yoksunluklar şehriydi. Leyla’sı da gelemezdi peşinden Ankara’ya. Hayatlarının en başkalarına muhtaç, en beceriksiz çağlarındalardı. Gelmesi için tek çare evlilik olabilirdi o da fersah fersah uzaktı.

Gidince ise eninde sonunda kaybedecekti onu, biliyordu. Leyla’sı, aksini iddia etse de gözden ırak olan gönülden de ırak olurdu; biliyordu. Mektuplarla fazla devam etmez, mesafeler aşkı öldürürdü. Yaşamadan bilinen gerçeklerdendi bu. Sonuçta buraya gelmek, hayatının en zor kararlarından biri olmuştu.

İyi ama bu adam nereden biliyordu Leyla’sını? Tabii ya! Nereden bilecek? Onun yaşında hemen her gencin bir sevdiği yok muydu? Sallasa tutardı elbette. Yirmi beş yaşındaymış bir de! Yetmişten aşağı göstermiyordu kesinlikle. Anlaşılan gerçekten de mahallenin delisine rastlamıştı bu kahve köşesinde.

“İnanmadın değil mi yaşıma?”

“Yani, daha yaşlı gösteriyorsun diyelim.”

“Öyle öyle. Ben de olsam karşımdaki bana böyle dese deli derdim adama! Öyleyim ama inan. Gerçekte kaç yıl geçti onu bile sayamıyorum artık. Aklının almayacağı bir hayat yaşıyorum ben kardeşim. Anlatsam da inanmazsın. Sevdiğin kızı nerden bildiğime gelince onu da sen anlattın bana.”

“Ben mi anlattım? Ne zaman?”

“Aslında az evvel ama sen görmedin o anı”

Deli saçması sözlerin ardı arkası kesilmiyordu. Saatine baktı, on buçuğa geliyordu. Daha en az üç, dört saat olmalıydı sonuçların asılması için. Kuyruktakilerden biri “Mesai sonuna denk getirirler, listeyi asıp tüyerler, hep böyle olur.” demişti hatta. Demek ki beşi bulacaktı. Vakit geçirmek için bu divane adamla biraz daha konuşmaya karar verdi. Ne zararı olabilirdi ki?

“Peki, söyle bakalım Rıza amca; ne ara anlattım ben sana sevdiğimi? Ne anlattım onunla ilgili mesela?”

“Burada işe girmek için onu bırakmak zorunda kaldığını söyledin mesela.”

O kadar hızlı kalktı ki sandalyesinden, elindeki bardağı nasıl olup da düşürmediğine kendi de şaşıtı. Paniklemiş ve sanki bitişiğindeki sandalyede yılan görmüş gibi, adamdan kaçıp bir iki adım öteye sıçramıştı. Fal taşı gibi açılan gözleri, yaşlı adamı baştan aşağı bir daha süzdü; korkutucu bir yanı yoktu aslında ama yine de ürkmekten kendini alamamıştı.

Bir anlığına etraftan bakanlar oldu ama onlar da hemen devam ettiler kaldıkları yerden. Yaptığına utanır gibi oldu; tekrar oturdu yerine. Adam gü-lümsüyordu:

“Korkma. Ben senin bana bunları anlatışını dinledim, sonra başa döndüm tekrar. Anlatayım da dinle.

Bilirsin, insanın hayatında bazı dönüm noktaları olur içinde yaşarken fark edemediği. Bazısını yıllar sonra ancak idrak edebiliyor ve iş işten geçtikten sonra soruyor kendine: O otobüse binmeseydim, diyor mesela o soğuk Ankara akşamında ya da binseydim o trene, ben de onunla beraber gitseydim son istasyona kadar, ne olurdu acaba? İşte, bunun gibi bilinmezliklerle dolu insanın yaşamı. İlginç bir tesadüf; çocukken bir kitabım vardı. Kitabın her bölümünün sonunda okura iki seçenek sunulurdu. Yapacağın seçime göre kitap farklı sayfadan devam ederek farklı sonlarla bitiyordu. Başa alma imkânı vardı o kitapta yaptığın seçimi. Farklı bir seçeneğe atlayıp oradan devam etme şansı vardı. Hani gerçek yaşamda asla olmayan...

İşte benim genç yaşta başıma gelen şey de tam olarak buydu! Olağanüstü bir özellik diyelim istersen buna. Hatta bana sorarsan bir lanet aslında. Neden, nasıl bilmiyorum ama yaşadığım bazı dönüm noktalarına, ufak da olsa karar anlarına geri dönebiliyorum ben. Kulağa imkânsız gibi geldiğinin farkındayım ama ister inan ister inanma böyle bu. Başka yapabilen var mı bilmiyorum. Belki de ben tekimdir. Neyse, ilk ne zaman başladığımı ben bile unuttum. Başlarda istemsizce oluyordu ama sonra kendi kendime bilinçli bir şekilde yapmaya başladım. Kendimi eğittim desem yeridir. Şimdi istediğim dönüm noktasına geri atlayabiliyorum. Bir anda etrafımdaki her şey değişiyor, geri geri hareket ediyor ve aklım o andaki bedenime geri dönüyor. Dönünce de yaptığım seçimi değiştirip yeni baştan devam edebiliyorum. Aslında yirmi beş yaşında olup bu kadar ihtiyarlamış olmam da bu sebepten zaten.”

İlginç bir masal dinler gibi dinliyordu karşısındakini. Deli miydi ermiş gibi bir şey miydi bilmiyordu ama adam o kadar inanarak konuşuyordu ki insan kendini kaptırabilir, her dediğine inanabilirdi neredeyse.

“Peki.” diyerek dâhil oldu adamın oyununa. “Madem böyle bir özelliğin var, niye lanet olsun ki bu? İyi bir şey değil mi yani yanlış karar verdiğin bir yere geri dönüp doğruyu yapar hayatına devam edersin. Sonra hep doğruları yapa yapa çok mutlu, huzurlu yaşarsın. Hatta durum böyleyse zengin bir adam olman da lazımdı ama sen...”

Gülümsedi ihtiyar:

“Oysa sen dilenci gibisin diyeceksin değil mi?”

“Yok, onu demek istemedim ama...”

“Nedeni şu kardeşim. Bu öyle sandığın gibi şanslı bir durum değil. Hayatının tüm dönüm noktalarına geri dönebilmek ve bu kez doğruyu seçip yeni baştan devam etmek ilk bakışta iyi gibi gelse de tekrar tekrar yaşayınca büyüsü kayboluyor. İnsan bu, tatminsiz bir varlık. Doğruyu seçse bile her seferinde yine dönüyor başa. Bu sefer de şunu deneyeceğim, diyor içinden bir ses ama maalesef insan bazı hataları tekrar yapıyor. Bilmiyorum ama yerimde kim olursa olsun aynı şeyi yapar gibime geliyor. Hepsinden öte, bu gidiş gelişlerde zaman öyle acımasız ilerliyor ki tüm sevdiklerin ölüyor; hiçbir dostun, akranın kalmıyor çevrende.”

Bu son sözleri söylerken zaten donuk olan gözleri tümünden taş olup kalmış gibiydi adamın. Sustu. Tahta döşemeye kilitlendi bakışları. Bütün kaybettikleri işte orada, baktığı yerde toplanmışlar, sessizce onunla konuşuyorlardı şimdi. Yüzünde öyle bir ifade vardı ki o anda; her denemesinde farklı

hatalar yapan, gittiği hiçbir yönün mutlu edemediği bir adam izlenimi uyandırıyor. Zamanın içinde kaybolmuş, bezgin ve perişan bir adamdı o.

Sabahki kuyruğun yerinde gürültülü bir kalabalık toplanmıştı şimdi. Kurumun dış kapısına asılmış listeleri inceleme yarışındaki yüzlerce kişi birbirini eziyordu. Elinde konfeksiyoncu çantasıyla genç bir adam, lapa lapa kar altında onlara bakıyordu yolun karşısından. Kaldırımında durmuş, kahvehanedeki adamın dediklerini düşünüyordu. Yıllar sonra, bugüne dönmek isteyecekti belki de. O ihtiyarda söylediği o özellik gerçekten var mıydı, bilemiyordu ama kendinde olmadığı kesindi.

Caddeye inmedi. Paltosunun yakasını kaldırdı ve ileriden gelen dolmuşların tabelalarında “Otogar” sözcüğünü aramaya koyuldu. Son otobüse yetişmek için acele etmeliydi.